

**De invloed van depressiviteit van vaders op zowel de
kwaliteit van de huwelijksrelatie als de kwaliteit van de
vader-kind relatie**

Masterthesis Kinder- & Jeugdpsychologie

Universiteit Utrecht

Utrecht, Juni 2010

Auteur: M.C.G Brinkman (3174417)

Begeleider: MSc. N. Szabo

Recently, the role of the father within the family has been given more attention. A good relationship between father and child has a large effect on the development of the child. In this investigation the effects of paternal depression on both the quality of the marriage as well as the quality of the father-child relationship will be examined. The mean age of the parents in the participating families (N=109) was 28 to 38 years. The children were 20 to 28 months old. The parents completed questionnaires and subsequently, the family participated in an observational study to measure the quality of the father-child relationship. The results show that there is no direct relationship between paternal depression and the quality of the father-child relationship. Perhaps an indirect relationship does exist, through the quality of the marriage, as the quality of marriage correlates with both paternal depression and the quality of the father-child relationship. A possible explanation for the results is that there were no participants who suffered from a clinical depression in this sample. Finally, shortcomings and suggestions for future studies will be discussed.

De rol van de vader binnen het gezin is de laatste jaren meer onder de aandacht gekomen. Een goede vader-kind relatie heeft grote invloed op de ontwikkeling van het kind. In dit onderzoek wordt gekeken naar de invloed van depressiviteit van de vader op zowel de kwaliteit van de huwelijksrelatie tussen de ouders als op de vader-kind relatie. Binnen de deelnemende gezinnen (N=109) waren de ouders tussen de 28 en 38 jaar oud en de kinderen tussen de 20 en 28 maanden. Bij de ouders zijn vragenlijsten afgenomen en heeft het gezin vervolgens deelgenomen aan een observatieonderzoek. Resultaten tonen aan dat er geen directe relatie gevonden is tussen depressiviteit van vaders en de kwaliteit van de vader-kind relatie. Mogelijk is er wel een indirecte relatie tussen deze twee via de kwaliteit van de huwelijksrelatie. Deze laatste toont zowel een relatie met depressiviteit van vaders als met

aspecten van de vader-kind relatie. Een mogelijke verklaring is dat er geen klinische depressie is gevonden in de steekproef. Terkortkomingen en ideeën voor vervolgonderzoek worden tevens besproken.

Inleiding

In veel culturen zorgen vaders weinig of helemaal niet voor hun kinderen (Paquette, 2004). Er is gebleken dat de betrokkenheid van de vader in het gezin effect heeft op de ontwikkeling van het kind. Kinderen die opgroeien met een vader die zeer betrokken is, laten verhoogde cognitieve capaciteiten en meer empathie zien (Lamb, 2004). Het is daarom belangrijk om vaders in familiestudies te betrekken én te kijken naar de unieke aspecten van de vader-kind relatie. Er zijn vele factoren die de kwaliteit van de vader-kind relatie kunnen beïnvloeden. Zo is bijvoorbeeld gebleken dat de psychische gezondheid van vaders van invloed is op de sensitiviteit die zij tonen (Lewis & Lamb, 2003). Daarom wordt er binnen deze studie gekeken naar de invloed van depressiviteit van de vader op de vader-kind relatie. De kwaliteit van de relatie tussen de vader en de moeder van het kind is ook een significante determinant van vaderlijke betrokkenheid (Gavin, et al., 2002). Daarom zal tevens gekeken worden naar de invloed van de kwaliteit van de huwelijksrelatie op de kwaliteit van de vader-kind relatie.

Het vaderschap heeft zijn eigen unieke aspecten. Voor de jaren '70 waren de rollen van de vader en de moeder in westerse landen erg verschillend. Moeders zorgden voornamelijk voor het kind en de vader representeerde autoriteit en discipline. Tegenwoordig representeren vaders nog steeds autoriteit, maar laten ook het emotionele aspect zien aan hun kinderen (Paquette, 2004). Het gemiddelde niveau van verantwoordelijkheid dat de vaders nemen voor de opvoeding wordt naarmate de tijd verstrijkt steeds hoger, maar dit proces gaat

langzaam (Lamb, 2004). In onderzoek werden vaders vroeger minder betrokken, omdat aangenomen werd dat moeders voornamelijk verantwoordelijk waren voor de opvoeding. De laatste jaren worden vaders echter steeds vaker betrokken bij onderzoek naar de ontwikkeling van kinderen (Lewis, et al., 2003).

De kwaliteit van de vader-kind relatie heeft te maken met warmte, steun, troost, zorgzaamheid, affectie en liefde (Rohner & Veneziano, 2001). De ouderlijke kwaliteiten die hieraan vooraf gaan, zoals flexibiliteit, timing, affectie, acceptatie en adequate reactiviteit, wordt ook wel de sensitiviteit van de ouder genoemd (Shin, Park, Ryu, & Seomun, 2008).

Onderzoek heeft laten zien dat moeders sensitiever zijn dan vaders, maar dat vaders ook hebben laten zien dat ze adequaat kunnen reageren op de signalen van hun kind en goed kunnen communiceren met hen (Paquette, 2004). Het is wel zo dat deze interacties vooral ontstaan tijdens spel. Vaders van 7 tot 13 maanden oude kinderen houden hun kind voornamelijk vast tijdens het spelen of als respons op het kind als deze aangeeft vastgehouden te willen worden (Lewis, et al., 2003). Er is voornamelijke sprake van fysiek spel tussen vader en kind, wat ook wel het 'rough and tumble play (RTP)' wordt genoemd. Het bestaat voornamelijk uit agressieve gedragingen als stoeien, springen, worstelen en jagen in de context van het spel (Flanders, Leo, Paquette, Pihl & Séguin, 2009). Deze vaderlijke stijl van spelen zorgt voor positieve reacties van het kind. Jonge kinderen selecteren hun vader vaker om te spelen wanneer zij de keuze hebben tussen de vader en de moeder (Lewis, et al., 2003; Flanders, et al., 2009).

De ouderlijke betrokkenheid is gerelateerd aan psychologische factoren. De gemoedstoestand van de ouders is van invloed op de betrokkenheid op het kind. Er is tot op heden veel meer onderzoek gedaan naar de invloed van depressie van moeders op de kwaliteit van de moeder-kind relatie dan van vaders. Daaruit is gebleken dat wanneer de moeder symptomen van een depressie heeft, waaronder een slechte stemming, gevoelens van

hulpeloosheid en irritaties, zij een minder positieve relatie heeft met het kind. Bovendien vermindert depressiviteit de ouderlijke kwaliteiten en heeft het kind een grotere kans op problemen in de ontwikkeling (Bronte-Tinkew, Moore, Matthews & Carrano, 2007). Aangezien depressie van moeders een grote invloed heeft op de ouder-kind relatie, zou dit ook het geval kunnen zijn bij vaders. De kwaliteit van het vaderschap heeft tijdens het eerste jaar van het kind mogelijk blijvende effecten op hun ontwikkeling. Het is daarom zeer belangrijk depressiviteit van vaders te onderzoeken in relatie tot de vader-kind relatie (Ramchandani, Stein, Evans & O'Connor, 2005). Reeds bestaande studies hebben aangetoond dat 2 tot 24% van de vaders in de eerste jaren van het leven van het kind depressieve symptomen hebben (Madsen & Juhl, 2007). Wanneer er bij vaders sprake is van symptomen van een depressie heeft dit invloed op de mate waarin zij een responsieve ouder kunnen zijn. Er is gebleken dat depressiviteit van vaders een negatieve relatie heeft op de activiteiten die vader en kind samen ondernemen. Zo krijgen ze een meer conflictueuze relatie en daalt het aantal positieve interacties. Tevens gaat depressiviteit van vaders vaak gepaard met minder zorgzaam gedrag naar hun kind (Bronte-Tinkew, et al., 2007). Dit bij elkaar genomen leidt er toe dat er een minder positieve vader-kind relatie ontstaat, wanneer er sprake is van depressiviteit.

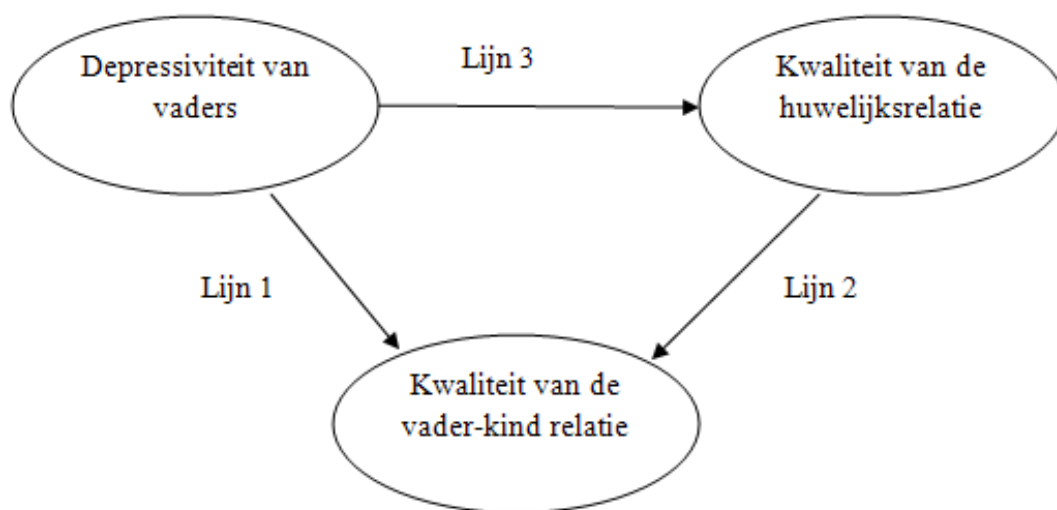
Er zijn meerdere mogelijke verklaringen voor het feit dat depressiviteit van vaders de kwaliteit van de vader-kind relatie doet verminderen. De eerste is dat depressiviteit van vaders een direct effect kan hebben op de manier waarop vaders met hun kind interacteren. Er is aangetoond dat personen met een depressie slechtere intieme relaties hebben en minder bevredigende sociale interacties hebben dan personen zonder depressie (Hirschfeld, et al., 2000). Ten tweede zou het kunnen dat depressiviteit van vaders gerelateerd kan worden aan conflicten in de huwelijksrelatie (Ramchandani, et al., 2005). Depressie kan, zeker als het lang aanhoudt, leiden tot substantiele verslechtering van de huwelijksrelatie (Barlow &

Durand, 2005). Conflicten binnen de huwelijksrelatie kunnen de mogelijkheden van de vader beïnvloeden om warmte en positieve genegenheid met hun kind te delen (Johnson & Jacob, 2000).

In veel onderzoeken is er een sterke relatie gevonden tussen conflicten in de huwelijksrelatie en depressiviteit. Meer dan 50% van de depressieve individuen geeft aan problemen te hebben in het huwelijk (Johnson & Jacob, 2000). Het wordt vooral moeilijk wanneer het ouderpaar net een kind gekregen heeft. Coiro en Emery (1998) concluderen dat de ouderlijke kwaliteiten van de vader meer beïnvloed worden door conflicten binnen het huwelijk dan de ouderlijke kwaliteiten van de moeder. Dit wordt ook wel de ‘vaderlijke kwetsbaarheid hypothese’ genoemd (Goeke-Morey & Cummings, 2007). Het is wel zo dat vaders meer positieve interacties kunnen hebben met hun kind wanneer er sprake is van een goede relatie tussen de vader en de moeder (Gavin, et al., 2002). Een goede kwaliteit van de huwelijksrelatie is dan ook geassocieerd met meer sensitief en responsief vaderschap, maar een slechte kwaliteit van de huwelijksrelatie is geassocieerd met een inconsistent en afwijzend vaderschap en daarmee een minder goede vader-kind relatie. Een verklaring hiervoor kan zijn dat mannen van oorsprong minder gericht zijn op de zorg van het kind dan de moeder. Vaders hebben dan de steun nodig van de moeder. Disharmonie in het huwelijk gecombineerd met een stemmingsstoornis kan de steun echter verminderen aan de partner. De cyclus die zo ontstaat kan leiden tot een verminderde kwaliteit van de vader-kind relatie (Ballard & Davies, 1996). Een andere verklaring kan zijn dat moeders gemakkelijk hun rol als ouder en hun rol als vrouw kunnen scheiden, maar dat mannen met zo’n onderscheid meer moeite hebben. Als vaders dus meer afwijzing en negativiteit in hun huwelijksrelatie ervaren, zal dat ook gevolgen hebben voor hun interacties met hun kind (Coiro, et al., 1998).

Uit bovenstaande theorieën blijkt dat er een destructieve cyclus kan ontstaan van depressiviteit, disharmonie in het huwelijk en verminderde kwaliteit van de vader-kind relatie

(Ballard, et al., 1996; Ramchandani, et al., 2005). Zoals eerder genoemd is deze cyclus voornamelijk onderzocht bij moeders bij wie sprake is van een depressie. In deze studie wordt echter gekeken naar in hoeverre depressiviteit van vaders invloed heeft op zowel de kwaliteit van de vader-kind relatie als de kwaliteit van de huwelijksrelatie. Zoals bovenstaande theorieën en empirische bevindingen suggereren, wordt verwacht dat depressiviteit van vaders zorgt voor een verminderde kwaliteit van de vader-kind relatie (zie figuur 1; lijn 1). Ten tweede wordt verwacht dat een slechte huwelijksrelatie de kwaliteit van de vader-kind relatie doet verminderen (zie figuur 1; lijn 2). Ten derde ligt het in de rede, dat depressiviteit van vaders zorgt voor een slechtere huwelijksrelatie (zie figuur 1; lijn 3). En ten slotte wordt verwacht dat de relatie tussen depressiviteit van vaders en de kwaliteit van de vader-kind relatie gemedieerd wordt door de kwaliteit van de huwelijksrelatie (zie figuur 1; lijn 2 & 3). Dit betekent dat depressiviteit van vaders zorgt voor een mindere kwaliteit van de huwelijksrelatie, wat vervolgens zorgt voor een verslechterde vader-kind relatie.

Figuur 1. *Mogelijke effecten depressiviteit van vaders en de kwaliteit van de huwelijksrelatie op de kwaliteit van de vader-kind relatie.*

Methoden

Participanten

Binnen deze voorliggende studie hebben 109 gezinnen geparticipeerd. De gezinnen maken deel uit van een lopende longitudinale studie. Deze studie bekijkt de veranderingen binnen een gezin wanneer er een tweede kind op komst is (Szabo, Dubas, & Van Aken, 2010). Op het moment van de eerste afname waren de moeders van 94 gezinnen zwanger van hun tweede kind en bevond het eerste kind zich in de peuterleeftijd. De overige 15 gezinnen bevonden zich in de controlegroep. Bij hen was er geen sprake van een zwangerschap. De controlegroep week qua gemiddelden niet af van de overige gezinnen, waardoor deze ook betrokken zijn in het onderzoek. De gemiddelde leeftijd van de kinderen is 24 maanden (4), van de vaders 34 jaar (4) en van de moeders 32 jaar (4). Het gemiddelde opleidingsniveau van de ouders is het hoger beroepsonderwijs. Bij de vaders is 95% van Nederlandse afkomst en bij de moeders 94%.

Procedure

De gezinnen die participeerden in dit onderzoek zijn verworven via verloskundigenpraktijken, posters, flyers en consultatiebureau's in heel Nederland. Deze gezinnen zijn in totaal drie keer bezocht. Al deze bezoeken duurden 1,5 à 2 uur. In deze studie werd echter alleen de data van het eerste bezoek gebruikt. Er werden zowel tryadische als dyadische speelmomenten geobserveerd. De ouders kregen de instructie op papier voor zich. Binnen het tryadische speelmoment werd er gebruik gemaakt van een treinset als standaard speelgoed. Op het instructieformulier dat de ouders voor zich hadden stond vermeld welk onderdeel in welke volgorde aan bod kwam. Elke 90 seconden klopte de proefleider op de deur en dan dienden de ouders naar het volgende onderdeel te gaan. Eerst speelde de ene ouder met het kind en keek de ander toe en vervolgens werden de rollen omgedraaid. Daarna moesten de

ouders het kind negeren, hetgeen een vervolg kreeg door het spelen met zijn drieën. Vervolgens kwam er een pop bij die fungeerde als nieuwe baby in het gezin. Eerst speelde de ene ouder met de pop en vervolgens de ander. Daarna speelden de ouders samen met de pop en vervolgens mocht er met het kind erbij met de pop gespeeld worden.

Tijdens het dyadische speelmoment werd er gespeeld met ofwel blokken ofwel een servies. Als eerste onderdeel speelden vader en kind samen met het speelgoed. Daarna werd de pop weer ingebracht en moest de vader deze verschonen. Het kind diende dan alleen te spelen. Vervolgens werd de pop weer weggehaald en speelden de vader en het kind samen. Tijdens het vierde onderdeel moest de vader een anagram maken en moest het kind alleen spelen. Tot slot kregen vader en kind een puzzel voor zich neergelegd met de opdracht deze samen op te lossen. Ook hier duurde elk onderdeel 90 seconden. Na afloop kreeg het kind een klein cadeautje en de ouders een boekenbon.

Metingen

Vader-kind relatie

Om de kwaliteit van de vader-kind relatie te meten is gebruik gemaakt van twee soorten metingen, een vragenlijst en een observatie.

Als vragenlijst is de Nijmeegse Ouderlijke Stress Index (NOSI) gebruikt (De Brock, Vermulst, Gerris & Abidin, 1992). Deze meet de stressbeleving van ouders bij de opvoeding van een kind. Deze lijst bevat 27 items. Binnen dit onderzoek zijn twee schalen gebruikt; affectie/gehechtheid (8 items) en discipline (7 items). Een voorbeeld van een item is: 'Mijn kind en ik hebben een goede band'. De antwoorden werden gegeven op een schaal van 1 tot 7. Hierin is 1 'klopt helemaal niet' en 7 'klopt helemaal wel'. De interne consistentie van de schaal affectie/gehechtheid is goed te noemen en van discipline voldoende (respectievelijk Cronbach's alpha .776 en .648).

Bij de observatie is gebruik gemaakt van de Coparenting & Family Rating System (CFRS) (McHale, Kuersten-Hogan, Lauretti & Rasmussen, 2000). Hierin werd gekeken naar vaderlijke warmte en vaderlijke vijandigheid. Vaderlijke warmte werd gemeten aan de hand van een schaal van 1 tot 7. Hierin was 1 'stijve, houterige ouder en lacht niet als het kind naar hem kijkt' en 7 'extreem expressief, gebruikt aanraking, spraak, actief oogcontact om warmte gedurende de sessie uit te drukken, komt theatraal over, zeer zeldzaam.' De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van vaderlijke warmte is goed te noemen ($r=.751$). Vaderlijke vijandigheid werd tevens gemeten aan de hand van een schaal van 1 tot 7. Hierin was 1 'ouder laat niets van bovengenoemde zien' en 7 'vijandige, kritische ouder die primair gericht is op de tekortkomingen van het kind.' De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van vaderlijke vijandigheid is goed te noemen ($r=.884$).

Depressie

Om depressiviteit van vaders te meten is gebruik gemaakt van de vragenlijst Center for Epidemiological Studies Depression Scale (CES-D) (Bouma, Ranchor, Sanderman & Van Sonderen, 1995). Dit is een zelfbeoordelingsvragenlijst die wordt gebruikt om depressieve gevoelens van de afgelopen week vast te stellen. Deze lijst bestaat uit 20 items. Deze geselecteerde items worden geacht de belangrijkste depressieve symptomen te dekken (depressieve stemming, schuldgevoelens en gevoelens van inferioriteit, gevoelens van hulpeloosheid en wanhoop, verlies van eetlust, slaapstoornissen en psycho-motorische retardatie). Een voorbeeld van een item is: 'Tijdens de afgelopen week stoorde ik me aan dingen, die me gewoonlijk niet storen'. De vragen werden gescoord aan de hand van een vierpuntsschaal. De antwoordmogelijkheden waren: zelden of nooit (minder dan 1 dag), soms of weinig (1-2 dagen), regelmatig (3-4 dagen) of meestal of altijd (5-7 dagen). De interne consistentie van de CES-D totaal schaal is goed te noemen (Cronbach's alpha's is .757). De

convergente en divergente validiteit van de CES-D zijn voldoende (Bouma, et al., 1995).

Kwaliteit van de huwelijksrelatie

De kwaliteit van de huwelijksrelatie is gemeten aan de hand van een aangepaste versie van de Closeness-scale van Blyth, Hill en Thiel (1982). Deze lijst bestaat uit 9 items, waarvan acht voortkomen uit de lijst van Blyth et al., en één item test de voorspelling of de ouders bij elkaar blijven. Een voorbeeld van een item is: 'In welke mate wilt u op uw partner lijken?' Het antwoord kan gegeven worden in een schaal van 1 tot 5. Hierin betekent 1 'helemaal niet' en 5 'helemaal wel'. De interne consistentie is goed te noemen (Cronbach's alpha is .760).

Resultaten

Tabel 1 laat de gemiddelden, standaarddeviaties en correlaties zien tussen de variabelen die interessant zijn binnen dit onderzoek. Hierin is te zien dat het gemiddelde voor depressie 5.26 (4.11) is. Bij een score van 16 is er sprake van depressiviteit van vaders. Bij de participanten binnen dit onderzoek is er dus geen sprake van klinische depressiviteit. De gemiddelde score voor de kwaliteit van de huwelijksrelatie is 4.15 (.39). De maximale score die te behalen is, is 5. Binnen deze steekproef is er dus sprake van een zeer goede kwaliteit van de huwelijksrelatie.

Deze huidige studie testte de hypothesen dat depressiviteit van vaders geassocieerd zou zijn met zowel de kwaliteit van de vader-kind relatie als de kwaliteit van de huwelijksrelatie. De resultaten in tabel 1 laten zien dat depressiviteit van vaders geen significante relatie heeft met de kwaliteit van de vader-kind relatie. Zowel de positieve aspecten van de vader-kind relatie als de negatieve aspecten van de vader-kind relatie tonen geen enkele relatie aan. Depressiviteit van vaders is echter wel significant geassocieerd met de kwaliteit van de huwelijksrelatie ($r = -.402, p < .01$). En vervolgens laat de kwaliteit van de

huwelijksrelatie een significante relatie zien met de kwaliteit van de vader-kind relatie. Dit geldt alleen voor de positieve aspecten van de vader-kind relatie. Warmte en de affectie/hechting tussen vader en kind zijn beiden positief geassocieerd aan de kwaliteit van de huwelijksrelatie ($r=.351, p < .01$; $r=.279, p < .05$).

Tabel 1. *Gemiddelden, standaarddeviaties en correlaties van de kwaliteit van de vader-kind relatie, depressiviteit van vaders en de kwaliteit van de huwelijksrelatie*

	1	2	3	4	5	6	M	SD
Kwaliteit vader-kind relatie								
1. Affectie/hechting							6.81	.56
2. Warmte	.217*						3.92	.49
3. Discipline	.049	.101					3.05	.92
4. Vijandigheid	-.024	-.033	-.077				1.07	.06
5. Depressiviteit van vaders	-.187	-.142	.064	-.067			5.26	4.11
6. Kwaliteit huwelijksrelatie	.279*	.351**	.062	.160	-.402**		4.15	.39

* $p < .05$

** $p < .01$

Zoals in tabel 2 te zien is, is er een lineaire regressie analyse uitgevoerd met depressiviteit van vaders als afhankelijke variabele. Ook hierin is te zien dat depressiviteit geen significante relatie heeft met de kwaliteit van de vader-kind relatie. Hierdoor wordt er niet aan de voorwaarden voldaan om een mediatieanalyse uit te voeren. Om te kijken of er toch een indirecte relatie bestaat tussen depressiviteit van vaders en de kwaliteit van de vader-kind relatie via de kwaliteit van de huwelijksrelatie, is er een Sobel-test uitgevoerd. Deze test is ontwikkeld door Preacher en Hayes (2008) en uit te voeren op de volgende website: <http://people.ku.edu/~preacher/sobel/sobel.htm>. Uit deze test is gebleken dat er alleen sprake is van een indirect effect tussen depressiviteit van vaders en de kwaliteit van de vader-kind

relatie als het om warmte gaat ($t=-2.127, p=0.033$). Bij affectie/hechting is geen sprake van een indirecte relatie ($t=-1.858, p=0.063$).

Tabel 2. *Bèta's van de variabelen de kwaliteit van de huwelijksrelatie, de kwaliteit van de vader-kind relatie (warmte) en de kwaliteit van de vader-kind relatie (affectie/hechting)*

	B	Std. Error	Bèta	t	Sig.
Kwaliteit van de huwelijksrelatie	-.186	.063	-.379	-2.966	.004
Kwaliteit van de vader-kind relatie (warmte)	-.012	.051	-.030	-.229	.819
Kwaliteit van de vader-kind relatie (affectie/hechting)	-.066	.045	-.182	-1.458	.150
Kwaliteit van de vader-kind relatie (vijandigheid)	.022	.378	.007	.058	.954
Kwaliteit van de vader-kind relatie (discipline)	.038	.028	.161	1.334	.188

Afhankelijke variabele: depressiviteit van vaders

Significant bij $\alpha = .05$

Discussie

In dit onderzoek is gekeken naar de invloed van depressiviteit van vaders op de kwaliteit van de vader-kind relatie en de kwaliteit van de huwelijksrelatie. Daarin is gevonden dat depressiviteit van vaders geen directe relatie heeft met de kwaliteit van de vader-kind relatie. Daarentegen heeft het wel een negatief verband aangetoond met de kwaliteit van de huwelijksrelatie. Ten derde is de kwaliteit van de huwelijksrelatie gerelateerd aan de positieve aspecten van de vader-kind relatie, maar niet aan de negatieve aspecten. Wanneer er tot slot

gekeken wordt naar de warmte binnen de kwaliteit van de vader-kind relatie, is er sprake van een indirecte relatie met depressiviteit van vaders via de kwaliteit van de huwelijksrelatie.

Depressiviteit van vaders heeft dus tegen de verwachting in geen directe relatie met de kwaliteit van de vader-kind relatie. Zoals eerder genoemd heeft het onderzoek van Bronte-Tinkew et al. (2007) laten zien dat depressiviteit een negatieve relatie heeft met de activiteiten die vader en kind ondernemen en gaat het vaak gepaard met minder zorgzaam gedrag. Binnen hun onderzoek was er sprake van een klinische steekproef. Binnen dit huidige onderzoek kan het lage niveau van depressie verklaren dat de minder positieve vader-kind relatie die ontstaat bij het hebben van depressie, niet gevonden is. In het onderzoek van Madsen en Juhl (2007) was er tevens een relatie gevonden tussen depressiviteit van vaders en de kwaliteit van de vader-kind relatie. Het verschil met het voorliggende onderzoek is de leeftijd van de kinderen. Depressiviteit was bij de vaders gemeten vlak na de geboorte, waardoor er sprake was van een postnatale depressie. Dit kan tevens verklaren waarom er in het voorliggende onderzoek geen resultaat is gevonden.

In tegenstelling tot de kwaliteit van de vader-kind relatie, is er wel een negatief verband gevonden tussen depressiviteit van vaders en de kwaliteit van de huwelijksrelatie. Wanneer er sprake is van lichte depressiviteit, zal de kwaliteit van de huwelijksrelatie slechter worden. Dit resultaat bevestigt dat depressie kan leiden tot een substantiele verslechtering van de huwelijksrelatie (Barlow & Durand, 2005). Tevens laat dit onderzoek zien dat de kwaliteit van de huwelijksrelatie invloed heeft op de mate van de depressiviteit. Dit bevestigt de studie van Johnson en Jacob (2000) dat moeilijkheden binnen het huwelijk zorgen voor een langzamer herstel, maar dat een goed huwelijk het herstel juist enorm zal bespoedigen. Aangezien er binnen dit onderzoek geen sprake was van klinische depressiviteit, is het interessant dat er wel een sterke relatie gevonden is met de kwaliteit van de huwelijksrelatie.

Daarnaast is duidelijk geworden dat de kwaliteit van de huwelijksrelatie wél een effect

heeft op de kwaliteit van de vader-kind relatie. Dit bevestigt de positieve associatie tussen de kwaliteit van de huwelijksrelatie en de vader-kind relatie (Coiro & Emery, 1998). Opvallend is dat dit alleen geldt voor de positieve aspecten van de vader-kind relatie; affectie/hechting en warmte. Dit komt overeen met de ‘vaderlijke kwetsbaarheid hypothese’ dat conflicten binnen het huwelijk de mogelijkheden van de vader om positieve affectie en warmte met hun kind te delen laat afnemen (Goeke-Morey, et al., 2007). Dat de negatieve aspecten van de vader-kind relatie geen associatie hebben met de huwelijksrelatie is opvallend. Zoals eerder genoemd representeerden vaders voorheen voornamelijk autoriteit en discipline (Paquette, 2004). Om het emotionele aspect, en dus de positieve aspecten van de vader-kind relatie, te laten zien hebben zij de steun nodig van de moeder van het kind en dus hun partner (Ballard & Davies, 1996). Coiro en Emery (1998) stellen zelfs dat steun van de partner de belangrijkste bron is voor de manier waarop de vader met het kind omgaat. Het nodig hebben van de steun van de partner geldt dan ook voornamelijk voor vaders. Omdat moeders hun rol als vrouw en moeder beter kunnen scheiden, hebben zij minder steun nodig. De vader-kind relatie zal dan ook eerder beïnvloed worden dan de moeder-kind relatie. Wanneer de steun voor de vader dus wegvalt, zal de vader sneller terugvallen op de taken die zij van oorsprong representeren (Coiro & Emery, 1998). Dit kan verklaren waarom er geen relatie gevonden is tussen de negatieve aspecten van de vader-kind relatie en de kwaliteit van de huwelijksrelatie.

Ondanks dat er geen directe relatie is gevonden tussen depressiviteit van vaders en de kwaliteit van de vader-kind relatie, is er sprake van een indirecte relatie. Wanneer er slechts gekeken wordt naar het aspect warmte binnen de vader-kind relatie, is er een indirecte relatie gevonden. Dit bevestigt het resultaat van Ballard en Davies (1996) dat een stemmingsstoornis gecombineerd met disharmonie in het huwelijk de steun kan verminderen aan de partner. Deze cyclus kan vervolgens leiden tot een verminderde kwaliteit van de vader-kind relatie. Het is wel opvallend dat er maar met slechts één aspect van de vader-kind relatie een indirect

effect gevonden is. In vervolgonderzoek zou er naar andere aspecten van de vader-kind relatie gekeken kunnen worden. Dit zouden onder andere autonomie en fysieke straf kunnen zijn. Vervolgens kan er dan gekeken worden of er meer indirecte relaties bestaan tussen depressiviteit van vaders en de kwaliteit van de vader-kind relatie.

Er waren een aantal beperkingen in dit onderzoek waar in vervolgonderzoek rekening mee gehouden kan worden. Ten eerste kunnen er geen uitspraken gedaan worden over een mogelijk effect van depressiviteit van vaders, wanneer er sprake was geweest van klinische depressie. In vervolgonderzoek zou een klinische steekproef genomen kunnen worden om te kijken of depressiviteit een directe relatie heeft met de kwaliteit van de vader-kind relatie. Ten tweede kan er in dit onderzoek geen uitspraak gedaan worden over de richting van de verschillende relaties. In deze huidige studie is gebruik gemaakt van een correlatieel onderzoek. In vervolgonderzoek zou gekeken kunnen worden naar de causale verbanden om de richting van de tussen de gerelateerde variabelen te bepalen.

Binnen de steekproef in dit onderzoek was er sprake van een hoge socio-economische status (SES). Vaders met een lager opleidingsniveau of een laag inkomen hebben een grotere kans om depressieve symptomen te ontwikkelen (Bronte-Tinkew, et al., 2007). In vervolgonderzoek zouden gezinnen met een lage socio-economische status (SES) meegenomen kunnen worden om te kijken naar de kwaliteit van de vader-kind relatie.

Concluderend kan gezegd worden dat er mogelijk een indirecte relatie bestaat tussen depressiviteit van vaders en de kwaliteit van de vader-kind relatie via de kwaliteit van de huwelijksrelatie. Deze laatste heeft namelijk wel een directe relatie met de positieve aspecten van de vader-kind relatie. De zorgzame kant van de vader wordt dus beïnvloed door de kwaliteit van de relatie met zijn partner.

Referentielijst

- Ballard, C., & Davies, R. (1996). Postnatal depression in fathers. *International review of Psychiatry, 8* (1), 65-72.
- Barlow, D.H., & Durand, V.M. (2005). *Abnormal psychology; an integrative approach*. Belmont: Thomson Wadsworth.
- Blyth, D.A., Hill, J.P., & Thiel, K.S. (1982). Early adolescents' significant others: grade and gender differences in perceived relationships with familial and nonfamilial adults and young people. *Journal of Youth and Adolescence, 11*(6), 425-450.
- Bronte-Tinkew, J., Moore, K.A., Matthews, G., & Carrano, J. (2007). Symptoms of major depression in a sample of fathers of infants. *Journal of Family Issues, 28* (1), 61-99.
- Bouma, J., Ranchor, A.V., Sanderman, R., & Van Sonderen, E. (1995). *Het meten van symptomen van depressieve met de CES-D. Een handleiding*. Groningen: Stichting Drukkerij C. Regenboog.
- Coiro, N.J., & Emery, R.E. (1998). Do marriage problems affect fathering more than mothering? A quantitative and qualitative review. *Clinical Child and Family Psychology Review, 1* (1), 23-40.
- De Brock, A.J.J.L., Vermulst, A.A., Gerris, J.R.M., & Abidin, R.R. *NOSI: Nijmeegse Ouderlijkse Stress Index*. Lisse: Swets & Zeitlinger, 1992.
- Flanders, J.L., Leo, V., Paquette, D., Pihl, R.O., & Séguin, J.R. (2009). Rough-and-tumble play and the regulation of aggression: an observational study of father-child play dyads. *Aggressive behavior, 35*(4), 285-295.
- Gavin, L.E., Black, M.M., Minor, S., Abel, Y., Papas, M.A., & Bentley, M. (2002). Young, disadvantaged fathers' involvement with their infants: an ecological perspective. *Journal of Adolescent Health, 31*, 266-276.
- Goeke-Morey, M.C., & Cummings, E.M. (2007). Impact of father involvement: a closer look at indirect effects models involving marriage and child adjustment. *Applied Development Science, 11*(4), 221-225.
- Hirschfeld, R.M.A., Montgomery, S.A., Keller, M.B., Kasper, S., Schatzberg, A.F., Möller, H-J., Healy, D., Baldwin, D., Humble, M., Versiani, M., Montenegro, R., & Bourgeois, M. (2000). Social functioning in depression: a review. *Journal of Clinical Psychology, 61*(4), 268-275.
- Johnson, S.L., & Jacob, T. (2000). Sequential interactions in the marital communication of depressed men and women. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 68* (1), 4-12.

- Lamb, M.E. (2004). *The Role of the Father in Child Development*. New Jersey: John Wiley and Sons, Inc.
- Lewis, C., & Lamb, M.E. (2003). Fathers' influences on children's development: the evidence from two-parent families. *European Journal of Psychology of Education, 18* (2), 211-228.
- Madsen, S.A., & Juhl, T. (2007). Paternal depression in the postnatal period assessed with traditional and male depression scales. *The Journal of Men's Health & Gender, 4* (1), 26-31.
- McHale, J. P., Kuersten-Hogan, R., Lauretti, A., & Rasmussen, J. L. (2000). Parental reports of coparenting and observed coparenting behavior during the toddler period. *Journal of Family Psychology, 14*, 220-236.
- Paquette, D. (2004). Theorizing the Father-Child relationship: Mechanisms and developmental outcomes. *Human Development, 47* (4), 193-219.
- Preacher, K.J., & Hayes, A.F. (2008). Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effects in multiple mediator models. *Behavior Research Methods, 40*, 879-291.
- Ramchandani, P., Stein, A., Evans, J., & O'Connor, T.G. (2005). Paternal depression in the postnatal period and child development: a prospective population study. *The Lancet, 365*, 2201-2205.
- Rohner, R.P., & Veneziano, R.A. (2001). The importance of father love: History and contemporary evidence. *Review of General Psychology, 5* (4), 382-405.
- Shin, H., Park, Y.J., Ryu, H., & Seomun, H. G. A. (2008). Maternal sensitivity: a concept analysis. *Journal of Advanced Nursing, 64* (3), 304-314.
- Volling, B.L., Blandon, A.Y., & Kolak, A.M. (2006). Marriage, parenting, and the emergence of early self-regulation in the family system. *Journal of Child and Family Studies, 15* (4), 493-506.